

dr hab. Maria Grzybek¹, prof. UR

Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości
Uniwersytet Rzeszowski

dr Wiesław Szopiński²

Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości
Uniwersytet Rzeszowski

Działania organów państwowych i administracji samorządowej w ocenie właścicieli gospodarstw rolnych województwa podkarpackiego

WSTĘP

Przemiany strukturalne, jakie zachodzą w rolnictwie, są konsekwencją rozwoju społecznego i gospodarczego. Przeobrażenia obszarów wiejskich mogą być dokonywane nie tylko poprzez wspieranie rozwoju indywidualnych gospodarstw rolniczych, lecz również poszukiwanie alternatywnych źródeł uzyskiwania dochodów przez ludność rolniczą. Istotną rolę w tych procesach odgrywa otoczenie instytucjonalne rolnictwa, które ma za zadanie wspierać przekształcenia oraz sprzyjać modernizacji gospodarstw rolnych. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, a tym samym objęcie rolnictwa regulacjami Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) spowodowało pojawienie się nowych obszarów potrzeb, które pociągają za sobą konieczność dostosowań w systemie instytucjonalnym. Bardzo ważną rolę w instytucjonalnym otoczeniu rolnictwa odgrywa rząd wraz z agencjami oraz ośrodkami doradztwa rolniczego. Natomiast na poziomie lokalnym działają jednostki administracji samorządowej sprzyjające rozwojowi gospodarstw rolnych. Ważne znaczenie instytucji wynika głównie z niekorzystnych cech, jakimi charakteryzuje się ta dziedzina gospodarki. Na niską konkurencyjność rolnictwa wpływają przede wszystkim cechy środowiska naturalnego, sezonowość pro-

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości, ul. Ćwiklińskiej 2b, 35-601 Rzeszów, tel. +48 17 872 16 18.

² Adres korespondencyjny: Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości, ul. Ćwiklińskiej 2b, 35-601 Rzeszów, tel. +48 17 872 16 18, e-mail: wszopin@univ.rzeszow.pl.

dukcji oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego mieszkańców [Czudec, 2009, s. 99]. Otoczenie instytucjonalne powinno zatem kreować ramy do regulowania ludzkich zachowań, aby móc efektywnie wykorzystywać ograniczone zasoby w gospodarce. Przesłanki te przesądzają o bardzo wysokim znaczeniu instytucji w sektorze rolno-żywnościowym.

Celem opracowania jest zaprezentowanie opinii indywidualnych rolników z województwa podkarpackiego, na temat roli rządu, sejmiku oraz jednostek samorządowych w funkcjonowaniu sfery agrobiznesu.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I METODYKA BADAŃ

Do realizacji artykułu wykorzystano źródła pierwotne na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych metodą wywiadu bezpośredniego przy użyciu kwestionariusza ankiety, przeprowadzonych w 2013 roku. Badaniami objęto łącznie 400 właścicieli gospodarstw indywidualnych z gmin: Chłopice, Jedlicze, Rokietnica, Ulanów i Zarszyn, położonych w różnych częściach woj. podkarpackiego. Uwzględniając reprezentację z poszczególnych grup obszarowych gospodarstw, ankietowanych dobrano w sposób nielosowy celowy uwzględniając czynniki demograficzne i ekonomiczne właścicieli gospodarstw. Opinie rolników na temat badanego zjawiska określono w sposób procentowy. Interpretując uzyskane wyniki badań, posłużono się metodą indukcyjno-dedukcyjną.

ODDZIAŁYWANIE PAŃSTWA I ADMINISTRACJI SAMORZĄDOWEJ NA SFERĘ AGROBIZNESU

W rozwoju regionalnym oraz lokalnym problemy powiązane z rolnictwem, a także obszarami wiejskimi we wszystkich państwach na każdym etapie rozwoju społeczno-gospodarczego należały i ciągle należą do wiodących. Wynika stąd potrzeba zwrócenia szczególnej uwagi na problemy dotyczące sfery agrobiznesu [Ślusarz, 2005 s. 163]. Współczesny rozwój społeczno-gospodarczy oraz doświadczenia związane z nim, jak również sama specyfika gospodarki rolnej wskazują, że problemy związane z rolnictwem i obszarami wiejskimi nie są łatwe do rozwiązania. Rolnictwo, które jest jednym z najsłabszych ogniw gospodarki i funkcjonuje na konkurencyjnym rynku bez odpowiedniego wsparcia ze strony państwa narażone jest na niedorozwój strukturalny [Czyżewski, Henisz-Matuszczak, 2004, s. 114]. W związku z tym potrzeba interwencjonizmu, który wpisuje się w politykę gospodarczą krajów jest konieczna. Według Grzybek oraz Kawy [2009, s. 125] interwencjonizm państwowy w rolnictwie to polityka czynnego oddziaływania państwa na procesy zarówno gospodarcze, jak i społeczne, które w danym kraju zachodzą. Jak podkreśla Makarski [2000,

s. 83], w nowoczesnej gospodarce rynkowej interwencja ze strony państwa jest niezbędna, szczególnie w dobie głębokich przemian państwo ma za zadanie kierować procesami transformacji i przeciwdziałać skutkom działania niewykształconych instytucji. Państwo w sferze agrobiznesu występuje w dwóch rolach, mianowicie:

1) jako najważniejszy podmiot polityki społeczno-gospodarczej, podejmujący strategiczne decyzje i stwarzający warunki prawno-ekonomiczne dla funkcjonowania całej gospodarki, a ponadto dbający o harmonię pomiędzy jej poszczególnymi segmentami. W tej roli organ państwowy ustanawia prawo i prowadzi określoną politykę interwencyjną, przede wszystkim względem rolnictwa;

2) jako organ władzy, czyli na mocy prawa podejmuje on decyzje z warunkiem bezwzględnej wykonalności. Poszczególne jednostki administracji państwowej realizują wskazane im funkcje władcze także na mocy prawa. Dodatkowo mogą egzekwować pewne działania, powinności bądź zachowania podmiotów gospodarczych nie tylko w stosunku do społeczeństwa, ale również osób trzecich.

Regulacje te są zawarte w prawie administracyjnym, cywilnym, finansowym, rolnym i innych. Budżet państwa stanowi szczególnie obszar ich powiązań. System prawny nakłada na każdą jednostkę obowiązek płacenia składek ubezpieczeniowych, podatków i innych obowiązkowych powinności egzekwowanych na mocy prawa i mających charakter obligatoryjny. Środki te płyną zarówno do budżetu państwa, jak i budżetów terenowych. Część z nich powraca w różnych postaciach, głównie pośrednio do agrobiznesu.

Ważna jest również rola samorządu terytorialnego polegająca na zmniejszeniu dysproporcji rozwojowych pomiędzy regionami. Uzależnione to jest zarówno od aktywności poszczególnych jednostek samorządu lokalnego, jak i od umiejętności wprowadzania innowacji. Według Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego [Dz.U. 1994] pojęcie „samorząd terytorialny” oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnych, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie mieszkańców. Odnosząc się do tej definicji Wojciechowski [2000, s. 93] stwierdza, że pojęcie samorządu terytorialnego zawiera szerokie znaczenie, gdyż dotyczy wspólnoty mieszkańców, określa terytorium, podmiotowość prawną i zakres uprawnień. W uzupełnieniu Jędrzejewski [2004, s. 57] podkreśla, że w ustroju administracji państwowej, samorząd oznacza samodzielne i niezależne wykonywanie, przez określone struktury, wielu zadań państwowych o charakterze administracyjnym. Instytucja ta ma za zadanie zaspokajać potrzeby lokalnej społeczności, co w rezultacie pozytywnie wpływa na rozwój gospodarczy gminy. Wsparcie rolników indywidualnych przez jednostki samorządu lokalnego powinno polegać głównie na wiarygodnym i szybkim informowaniu producentów rolnych o możliwości korzystania z wielu różnych form oraz rodzajów pomocy. Przyczynia się to do udoskonalenia funkcjonowania warsztatów rolnych, a w konsekwencji do osiągnięcia korzystnych dochodów rolniczych.

Należy zauważyć, że w Polsce znaczenie samorządów lokalnych wzrosło z chwilą objęcia obszarów wiejskich i rolnictwa regulacjami Wspólnej Polityki Rolnej, z której wynikają priorytety rozwojowe dla wsi, wyrażone w programach aktywizacji społeczności wiejskiej oraz w znacznym wsparciu finansowym terytoriów wiejskich i rolnictwa.

WYNIKI BADAŃ

Oddziaływanie rządu, sejmiku i samorządowych władz lokalnych na rozwój sfery agrobiznesu w opinii podkarpackich właścicieli gospodarstw rolnych zaprezentowano w tabelach od 1 do 3.

Tabela 1. Opinie rolników dotyczące wpływu rządu na funkcjonowanie agrobiznesu według czynników demograficznych i ekonomicznych (w %)

Wyszczególnienie	Ocena			
	pozytywnie	średnio	negatywnie	brak zdania
Ogółem	1,2	28,8	60,0	10,0
Płeć				
– kobiety	-	30,0	60,0	10,0
– mężczyźni	1,7	28,3	60,0	10,0
Wiek				
– 18–25	-	20,0	80,0	-
– 26–40	3,7	25,9	63,0	7,4
– 41–60	-	37,9	48,3	13,8
– >60	-	21,1	68,4	10,5
Wykształcenie				
– podstawowe	-	33,3	66,7	-
– zawodowe	2,9	17,1	68,6	11,4
– średnie	-	40,0	52,0	8,0
– wyższe	-	35,7	50,0	14,3
Powierzchnia gospodarstwa (ha)				
– 1,00 – 5,00	-	40,0	40,0	20,0
– 5,01 – 10,00	4,2	20,8	66,7	8,3
– 10,01 – 15,00	-	11,8	76,4	11,8
– >15,00	-	42,1	57,9	-

Źródło: obliczenia własne.

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że aż 60% badanych właścicieli gospodarstw indywidualnych negatywnie oceniło wpływ działań rządu na funkcjonowanie i rozwój podsystemu gospodarki narodowej, jakim jest agrobiznes. Prawie 30% ogółu badanych rolników było zdania, że rząd średnio oddziałuje na

sytuację zachodzącą w agrobiznesie. Co dziesiąty wypowiedający się nie miał zdania na temat roli, jaką odgrywa rząd w rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej. Ocenę pozytywną, związaną z analizowanym zagadnieniem wystawił minimalny odsetek rolników (1%). Jednakowy, po 60%, był odsetek kobiet i mężczyzn wystawiających stopień negatywny związany z wpływem rządu na funkcjonowanie i rozwój agrobiznesu. Równocześnie co dziesiąta kobieta, jak też co dziesiąty mężczyzna, nie potrafili wyrazić swojej opinii na badane zagadnienie. Bardziej krytyczne w ocenie okazały się kobiety, gdyż żadna z badanych nie wystawiła pozytywnej oceny. Analizując zagadnienie według wieku właścicieli gospodarstw rolnych okazuje się, że pozytywnie wyraziło się tylko niecałe 4% badanych z przedziału wieku od 26 do 40 lat. Najmniej, bo co piąty wiekowo najmłodszy rolnik wystawił ocenę przeciętną. Jednocześnie najwięcej, bo prawie 38% identycznych opinii uzyskano od osób w wieku 41 do 60 lat. Najbardziej krytycznymi wobec działań rządu na rzecz rozwoju agrobiznesu okazali się rolnicy wiekowo najmłodsi, a w drugiej kolejności po 60. roku życia. Z wyjątkiem najmłodszych ankietowanych, w każdej następnej grupie wiekowej wystąpili reprezentanci, którzy nie mieli własnego zdania związanego z wpływem rządu na funkcjonowanie i rozwój agrobiznesu. Rozpatrując badany problem w odniesieniu do poziomu wykształcenia właścicieli warsztatów rolnych należy zauważyć, że tylko rolnicy z wykształceniem zawodowym wykorzystali całą skalę ocen. Niepokojący jest fakt, że najwięcej, bo ponad 14% rolników z wyższym wykształceniem nie potrafiło wyrazić własnej opinii na temat wpływu rządu na funkcjonowanie i rozwój agrobiznesu. Omawiając zagadnienie według grup obszarowych gospodarstw okazuje się, że relatywnie najmniejszy był odsetek wystawiających negatywne opinie wśród rolników gospodarujących w warsztatach rolnych o powierzchni od 1,00 do 5,00 ha. Notę przeciętną wystawiło najwięcej rolników dysponujących gospodarstwami powyżej 15 ha. Wśród tej grupy badanych charakterystycznym okazał się fakt, że żaden właściciel gospodarstw największych obszarowo nie ocenił pozytywnie wpływu rządu na rozwój agrobiznesu, a wszyscy potrafili jednoznacznie wyrazić swoje opinie, podczas gdy wśród rolników posiadających gospodarstwa najmniejsze, co piąty nie miał zdania o badanym procesie.

Na podstawie informacji liczbowych zawartych w tabeli 2 należy stwierdzić, że identyczny, minimalny był odsetek badanych ogółem wypowiedających się pozytywnie zarówno na temat wpływu rządu jak też sejmiku na funkcjonowanie i rozwój agrobiznesu. Różnice wystąpiły natomiast przy ocenie negatywnej sejmiku, który uzyskał o 6,3 pkt proc. więcej opinii negatywnych niż rząd. Jednocześnie o 5 pkt proc. mniej było ankietowanych, którzy nie wyrażali własnej oceny na temat roli jaką spełnia sejmik w rozwoju agrobiznesu. W odniesieniu do sejmiku aż 30% kobiet wystawiło ocenę pozytywną.

Tabela 2. Opinie rolników dotyczące wpływu sejmku na funkcjonowanie agrobiznesu według czynników demograficznych i ekonomicznych (w %)

Wyszczególnienie	Ocena			
	pozytywnie	średnio	negatywnie	brak zdania
Ogółem	1,2	27,5	66,3	5,0
Płeć				
– kobiety	30,0	65,0	-	5,0
– mężczyźni	1,6	26,7	66,7	5,0
Wiek				
– 18–25	-	20,0	80,0	-
– 26–40	-	33,3	66,7	-
– 41–60	-	34,5	55,2	10,3
– >60	5,3	10,5	78,9	5,3
Wykształcenie				
– podstawowe	-	33,3	66,7	-
– zawodowe	2,9	17,1	71,4	8,6
– średnie	-	32,0	64,0	4,0
– wyższe	-	42,9	57,1	-
Powierzchnia gospodarstwa (ha)				
– 1,00 – 5,00	5,0	35,0	45,0	15,0
– 5,01 – 10,00	-	29,2	70,8	-
– 10,01 – 15,00	11,8	82,3	-	5,9
– >15,00	-	31,6	68,4	-

Źródło: obliczenia własne.

Minimalny, bo niecałe 2% wynosił natomiast udział mężczyzn mających pozytywne zdanie o tym najwyższym urzędzie ustawodawczym państwa. Kobiety stanowiły również przewagę w średniej ocenie sejmku, a różnica na ich korzyść wynosiła 38,3 pkt proc. więcej niż mężczyzn. Ponadto, o ile żadna kobieta nie wyraziła się negatywnie na temat sejmku, to w przypadku mężczyzn dotyczyło to prawie 67% z nich. Według wieku badanych pozytywną ocenę wystawiło tylko 5% rolników wiekowo najstarszych. Na poziomie średnim wpływ sejmku na funkcjonowanie i rozwój agrobiznesu oceniła jedna trzecia właścicieli gospodarstw z przedziału wieku od 26 do 40 lat. Najwyższy odsetek osób krytycznie odnoszących się do działań sejmku na rzecz polskiego agrobiznesu miał miejsce wśród rolników wiekowo najmłodszych i dotyczyło to aż 80% z nich i wiekowo najstarszych (prawie 79% wskazań). Zdania na temat analizowanego zagadnienia nie potrafiło wyrazić 10% właścicieli gospodarstw w wieku 41 do 60 lat i co dwudziesty rolnik powyżej 60. roku życia. Pozytywną ocenę sejmku wystawiło zaledwie 3% rolników z wykształceniem zawodowym. Przeciętną ocenę sejmku uzyskał od największej liczby rolników z wyższym wykształceniem, którzy stanowili prawie 43%. Największy jednak odsetek wśród rolników reprezentujących zróżnicowane wykształcenie wystąpił w przypadku wystawienia negatywnego stopnia dla sejmku, a ukształtował się on w granicach 57% wśród rolników

reprezentujących wykształcenie wyższe do ponad 71% z wykształceniem zawodowym. Rozpatrując zagadnienie według powierzchni gospodarstw okazało się, że co dwudziesty właściciel gospodarstwa najmniejszego i prawie 12% rolników największych warsztatów rolnych wystawiło sejmowi ocenę pozytywną. Przeciętna ocena sejmu dominowała wśród rolników dysponujących gospodarstwami od 10,01 do 15 ha. Negatywnie do wpływu sejmu na rozwój agrobiznesu byli nastawieni zwłaszcza rolnicy prowadzący gospodarstwa o powierzchni od 5,01 do 10 ha, których odsetek wyniósł prawie 71% i właściciele gospodarstw obszarowo największych, z udziałem ponad 68%. Własnej opinii nie potrafili wyrazić przede wszystkim rolnicy z gospodarstw najmniejszych i dotyczyło to 15% z tej grupy.

Tabela 3. Opinie rolników dotyczące wpływu administracji samorządowej na funkcjonowanie agrobiznesu według czynników demograficznych i ekonomicznych (w %)

Wyszczególnienie	Ocena			
	pozytywnie	średnio	negatywnie	brak zdania
Ogółem	10,0	60,0	10,0	20,0
Płeć				
– kobiety	20,0	55,0	10,0	15,0
– mężczyźni	6,7	61,7	10,0	21,6
Wiek				
– 18–25	20,0	-	20,0	60,0
– 26–40	3,7	70,4	7,4	18,5
– 41–60	10,3	55,2	10,3	24,2
– >60	15,8	68,4	10,5	5,3
Wykształcenie				
– podstawowe	16,7	66,6	16,7	-
– zawodowe	11,4	54,3	8,6	25,7
– średnie	4,0	56,0	16,0	24,0
– wyższe	14,3	78,6	-	7,1
Powierzchnia gospodarstwa (ha)				
– 1,00 – 5,00	10,0	55,0	10,0	25,0
– 5,01 – 10,00	12,5	45,8	16,7	25,0
– 10,01 – 15,00	5,9	70,6	5,9	17,6
– >15,00	10,5	73,7	5,3	10,5

Źródło: obliczenia własne.

Wyniki badań zaprezentowane w tabeli 3 świadczą o tym, że rolnicy z woj. podkarpackiego znacznie wyżej ocenili działalność administracji samorządowej niż rządu i sejmu na rzecz funkcjonowania oraz rozwoju agrobiznesu. Co dziesiąty właściciel gospodarstwa rolnego wystawił notę pozytywną. Aż 60% ogółu zaopiniowało wpływ administracji lokalnej na rozwój gospodarki żywnościowej na poziomie średnim. Krytycznych wypowiedzi w badanej kwestii było 10%. Brak własnego zdania na temat działalności władz samorządowych związanych

z funkcjonowaniem agrobiznesu wykazał co piąty rolnik. Wśród ankietowanych kobiety stanowiły aż 13,3 pkt proc. większy udział od mężczyzn w pozytywnej ocenie samorządów. Mężczyźni natomiast przeważali w wystawianiu noty średniej. Odsetek opinii negatywnych dotyczących wpływu władz lokalnych na rozwój agrobiznesu był identyczny wśród kobiet i mężczyzn, gdyż co dziesiąta osoba w obydwu grupach udzieliła w ten sposób odpowiedzi. Brakiem zdania wykazało się o 6,6 pkt proc. więcej mężczyzn niż kobiet. Znaczne różnice w ocenie administracji samorządowych wystąpiły według wieku ankietowanych. Wśród rolników najmłodszych i najstarszych wiekiem największy był odsetek wystawiających ocenę pozytywną. W grupie wiekowej 26 do 40 lat i 41 do 60 lat zdecydowaną przewagę zajęła nota średnia. Rolnicy w wieku 26 do 40 lat wyrazili najmniej negatywnych opinii dotyczących samorządów lokalnych i ich wpływu na rozwój agrobiznesu. Wiekowo najmłodsi właściciele gospodarstw okazali się najbardziej krytycznymi wobec samorządów. Z grupy tej jednocześnie aż 60% badanych nie potrafiło zaprezentować własnego stanowiska. Analizując zagadnienie według kryterium wykształcenia okazało się, że rolnicy z wykształceniem podstawowym reprezentowali najwyższy udział (prawie 17%) oceniających samorządy pozytywnie, ale jednocześnie stanowili największy odsetek zajmujących stanowisko negatywne (również niecałe 17%). Podkreślić należy, że tylko w tej grupie właściciele gospodarstw nie wystąpiła opcja „brak zdania”. Grupę rolników z wykształceniem zawodowym cechował fakt, że najwięcej, bo prawie 26% nie wyraziło opinii na badane zagadnienie. Niewiele mniejszy, bo 24% był także odsetek rolników z wykształceniem średnim, którzy nie mieli własnego zdania o wpływie administracji samorządowej na funkcjonowanie i rozwój agrobiznesu. Rolników z wykształceniem wyższym, w odróżnieniu od pozostałych, charakteryzował brak wystawiania ocen negatywnych samorządom lokalnym i najwyższy (niemal 79%) odsetek na poziomie średnim. Zróżnicowanie ocen na temat badanego zjawiska wystąpiło także w odniesieniu do grup obszarowych gospodarstw. Co dziesiąty rolnik zarówno z gospodarstw najmniejszych, jak i największych obszarowo wystawił samorządom lokalnym ocenę pozytywną. Właściciele gospodarstw powyżej 10 ha w ponad 71%, a gospodarstw powyżej 15 ha w niecałe 74% zaopiniowali działalność władz lokalnych na średnim poziomie. Najwięcej, bo 17% badanych z gospodarstw 5,01 do 10 ha wystawiło notę negatywną. Natomiast nie potrafił ocenić prac samorządów lokalnych na rzecz rozwoju sfery agrobiznesu co czwarty właściciel zarówno z gospodarstw od 1 do 5 ha, jak też od 5,01 do 10 ha.

PODSUMOWANIE

Państwo jako organ władzy, jak i jednostki samorządowe odgrywają istotną rolę w rozwoju obszarów wiejskich oraz ożywieniu agrobiznesu. Zwłaszcza państwo ma kluczowy wpływ na wysokość osiągniętych dochodów, efektywność produkcji oraz konkurencyjność gospodarstw rolnych.

Wśród badanych rolników z woj. podkarpackiego minimalny był udział zadowolonych z działań rządu na rzecz agrobiznesu i jego rozwoju. Świadczy o tym pozytywna ocena wystawiona tylko przez mężczyzn, z przedziału wieku od 26 do 40 lat, reprezentujących wykształcenie zawodowe i będących właścicielami gospodarstw od 5,01 do 10 ha. Wśród najmłodszych producentów rolnych dominowały, a według pozostałych kryteriów przewagę stanowiły opinie negatywne na temat wpływu rządu na rozwój tego ważnego podsystemu gospodarki narodowej jakim jest agrobiznes. Krytycznie tę sytuację oceniły zarówno kobiety, jak i mężczyźni przede wszystkim z wykształceniem podstawowym i zawodowym, prowadzący działalność w gospodarstwach powyżej 5 ha.

Również najwyższy organ ustawodawczy, jakim jest sejm przez podkarpackich właścicieli gospodarstw rolnych, aż w 66% został negatywnie oceniony w zakresie działalności związanej z agrobiznesem. Najbardziej krytycznie do tego zagadnienia odnieśli się mężczyźni wiekowo najmłodsi, posiadający zawodowe wykształcenie i gospodarujący na powierzchniach od 5,01 do 10 ha oraz powyżej 15 ha. Zdecydowanie odmienne zdanie na temat wpływu sejmu na funkcjonowanie i rozwój agrobiznesu wystąpiło wśród kobiet, których 30% wystawiło temu organowi ocenę pozytywną.

Znacznie korzystniej od rządu i sejmu wypadła ocena podkarpackich samorządów lokalnych związana z ich wpływem na funkcjonowanie i rozwój sfery agrobiznesu. Wypowiedź pozytywna co dziesiątego rolnika i ocena średnia wystawiona przez 60% ogółu badanych, świadczą o tym, że przeważająca większość producentów rolnych akceptuje działania władz samorządowych w zakresie agrobiznesu realizowane w gminach woj. podkarpackiego.

LITERATURA

- Czudec A., 2009, *Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju wielofunkcyjnego rolnictwa*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Czyżewski A., Henisz-Matuszczak A., 2004, *Rolnictwo Unii Europejskiej i Polski. Studium porównawcze struktur wytwórczych i regulatorów rynków rolnych*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Europejska Karta Samorządu Terytorialnego*, Dz.U. z 1994 r., nr 124. art. 3, ust I, poz. 607 i 608.
- Jędrzejewski L., 2004, *Polityka finansowa jednostek samorządu terytorialnego*, Wyd. ODDK, Gdańsk.
- Kawa M., Grzybek M., 2009, *Wpływ otoczenia instytucjonalnego na rozwój gospodarstw rolnych*, Roczniki Naukowe SERiA, t. XI, z. 5, Warszawa – Poznań – Olsztyn.
- Makarski S., 2000, *Przedsiębiorczość w agrobiznesie*, Wyd. PAN IRWiR, Warszawa.

Ślusarz G., 2005, *Studium społeczno-ekonomicznych uwarunkowań rozwoju obszarów wiejskich w świetle zagrożenia marginalizacją*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.

Wojciechowski E., 2000, *Aktualność problematyki zarządzania w samorządzie terytorialnym* [w:] *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym*, red. E. Bojar, B. Plawgo, Wyd. Nauka–Edukacja, Warszawa.

Streszczenie

Rozwój terenów wiejskich w odniesieniu do sfery rolnictwa wymaga utworzenia skutecznie funkcjonującego otoczenia instytucjonalnego. Spełnia ono wiele istotnych funkcji, które mają kluczowe znaczenie dla agrobiznesu. Zarówno wspierają przekształcenia w rolnictwie, jak i pomagają wprowadzać unowocześnione rozwiązania dostosowując je do wymogów Unii Europejskiej. Istotną przy tym jest relacja łącząca indywidualne gospodarstwa rolne i poszczególne instytucje, która powinna być właściwie ukierunkowana. Ważne jest, aby instytucje były elastyczne i dostosowywały się do zmian jakie zachodzą w sektorze rolno-żywnościowym. Ze względu na specyficzne cechy polskiego rolnictwa konieczne jest podejmowanie przez rząd oraz samorządy lokalne działań stymulujących rozwój gospodarstw rolnych oraz wspieranie obszarów wiejskich. Polegają one na stosowaniu stabilnej polityki rolnej, a więc dogodnych systemów podatkowych czy dopłat kredytowych. Część zadań związanych z realizacją polityki rolnej podejmuje administracja samorządowa na szczeblu lokalnym. Pozwala to na lepsze dotarcie do gospodarstw rolnych ze względu na fakt, że instytucje te realizują zadania zaspokajające potrzeby lokalnych społeczności.

Celem badań ankietowych było zaprezentowanie opinii indywidualnych rolników na temat roli rządu, sejmiku oraz jednostek samorządowych w funkcjonowaniu sfery agrobiznesu. Zagadnienie przedstawione zostało według płci, wieku, wykształcenia i wielkości gospodarstw. Wśród badanej zbiorowości przewagę stanowiły opinie negatywne dotyczące oceny działań władz rządu i sejmiku na rzecz sektora rolno-spożywczego zwłaszcza wśród młodych rolników w wieku od 18 do 25 lat niezależnie od wykształcenia posiadających gospodarstwa powyżej 5 ha. Funkcjonowanie samorządów lokalnych w większym stopniu docenili rolnicy w wieku 26 do 40 lat, reprezentujący wykształcenie wyższe, będący właścicielami grup obszarowych gospodarstw powyżej 15 ha.

Słowa kluczowe: rząd, sejm, administracja samorządowa, właściciele gospodarstw indywidualnych, agrobiznes

The Activities of Administrative Powers and Local Governments in the Opinion of Farm Owners from Podkarpackie Voivodship

Summary

Rural development in relation to the sphere of agriculture requires the creation of an efficient institutional environment. It fulfills many important functions that are essential for agribusiness. It both supports the transformation in agriculture, as well as helps to introduce modernized solutions adapting them to the requirements of the European Union. The relation linking individual farms and individual institutions is important and it should be properly focused. It is necessary that institutions are flexible and adapt to the changes occurring in the agri-food sector. Due to the specific characteristics of Polish agriculture it is needed to take actions by the government and local au-

thorities stimulating development of farms and supporting rural areas. They consist in the use of a stable agricultural policy and therefore favorable tax systems or credit after-payments. Some of the tasks related to the implementation of agricultural policy are taken by local administration at the local level. This allows for a better reach to farms due to the fact that these institutions carry out tasks that meet needs of local communities.

The aim of the survey was to present the opinion of individual farmers on the role of the government, Parliament and local government units in the functioning of the sphere of agribusiness. The issue was presented with respect to sex, age, education and household size. Among the surveyed population the majority were negative opinions concerning the assessment of activities of government authorities and Parliament for agri-food sector, especially among young farmers in the age from 18 to 25 years, regardless of education, owing more than 5 hectares of land. The functioning of local governments is more appreciated by farmers aged 26 to 40 years, representing the higher education, owning farms of more than 15 ha

Keywords: government, Parliament, local government, farm owners, agribusiness

JEL: Q13